

Arkeologisk förundersökning

Bro-Skällsta

Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll kring fornlämningarna RAÄ 17:1, 18:1, 18:3 samt 52:1, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Uppland.

Rapport 2012:13

Margareta Boije

Arkeologisk förundersökning

Bro-Skällsta

Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll kring fornlämningarna RAÅ 17:1, 18:1, 18:3 samt 52:1, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Uppland.

Rapport 2012:13

Margareta Boije

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum
Redaktionell bearbetning: Göran Werthwein
Produktion av planer: Margareta Boije
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
Nacka 2012

Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	8
Syfte	8
Metod	8
Topografi och kulturmiljö	8
Resultat	10
Utvärdering	10
Referenser	11
Administrativa uppgifter	11

Bilagor

Bil 1. Borrprovskarta	12
-----------------------	----

Figurer

Fig 1. Karta, skala 1:40 000	6
Fig 2. Karta, skala 1:2 000	7
Fig 3. RAÄ Bro 17:1	8
Fig 4. RAÄ Bro 5:1	9
Fig 5. RAÄ Bro 18:2	9
Fig 6. Översikt	9
Fig 7. Översikt	10
Fig 8. Terrass	10

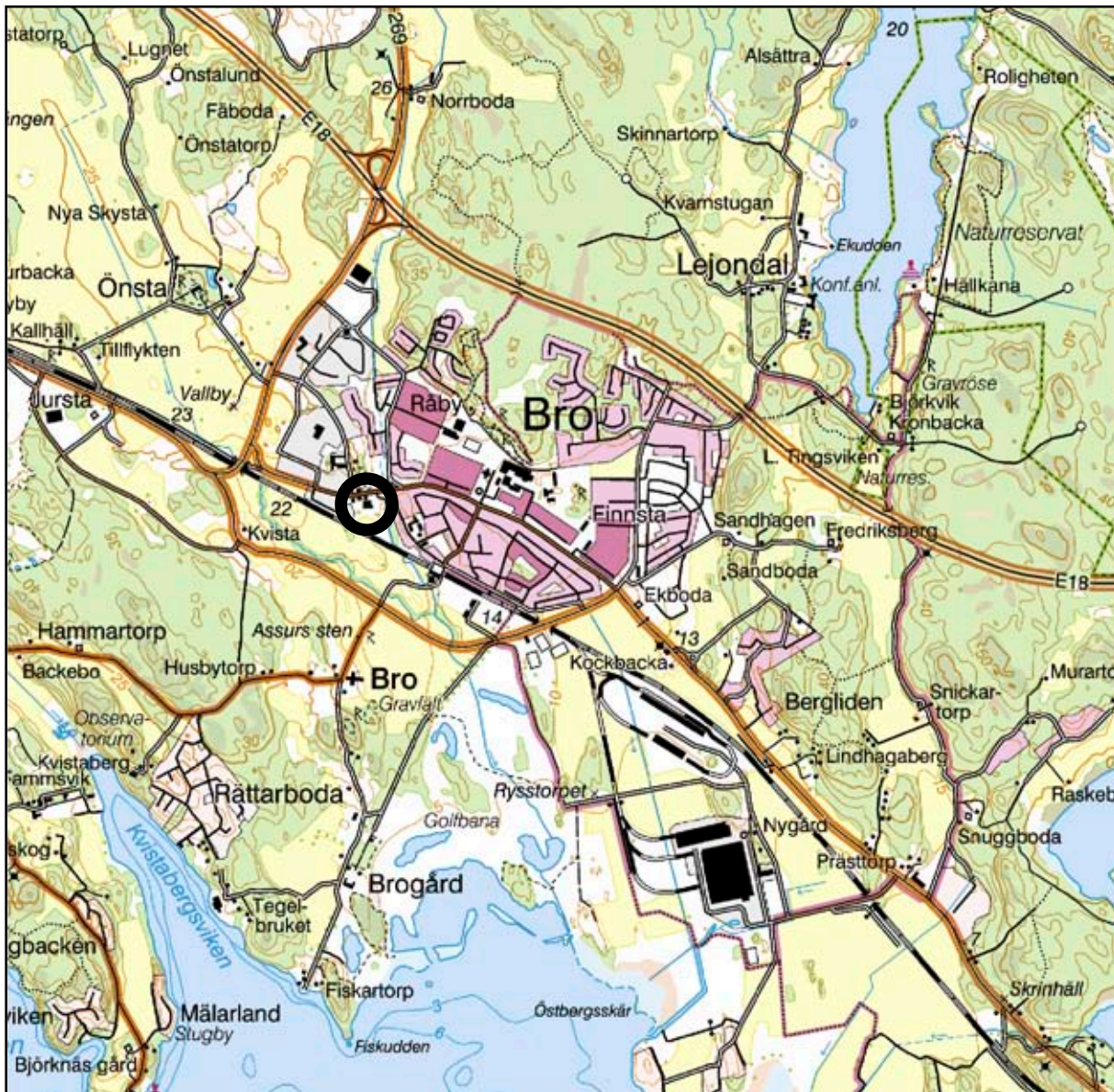

Fig 1. Terrängkartan med den undersökta fastigheten Bro-Skällsta 9:1 markerad. Skala 1:40 000.

Sammanfattning

Stockholms läns museum genomförde i april 2012 en arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll inom fastigheten Skällsta 9:1, Upplands-Bro kommun, Uppland. Kontrollen föranleddes av planer på upptagning av geotekniska borrhöjningar på fastigheten. Uppdragsgivare var Flintgroup Sweden AB.

Enligt fornminnesregistret finns fyra fornlämningar registrerade inom den aktuella fastigheten. Dessa utgörs av ett gravfält (Bro 17:1), två stensättningar (Bro 18:1 respektive Bro 18:3) samt en hällristning i form av skålgropar (Bro 52:1).

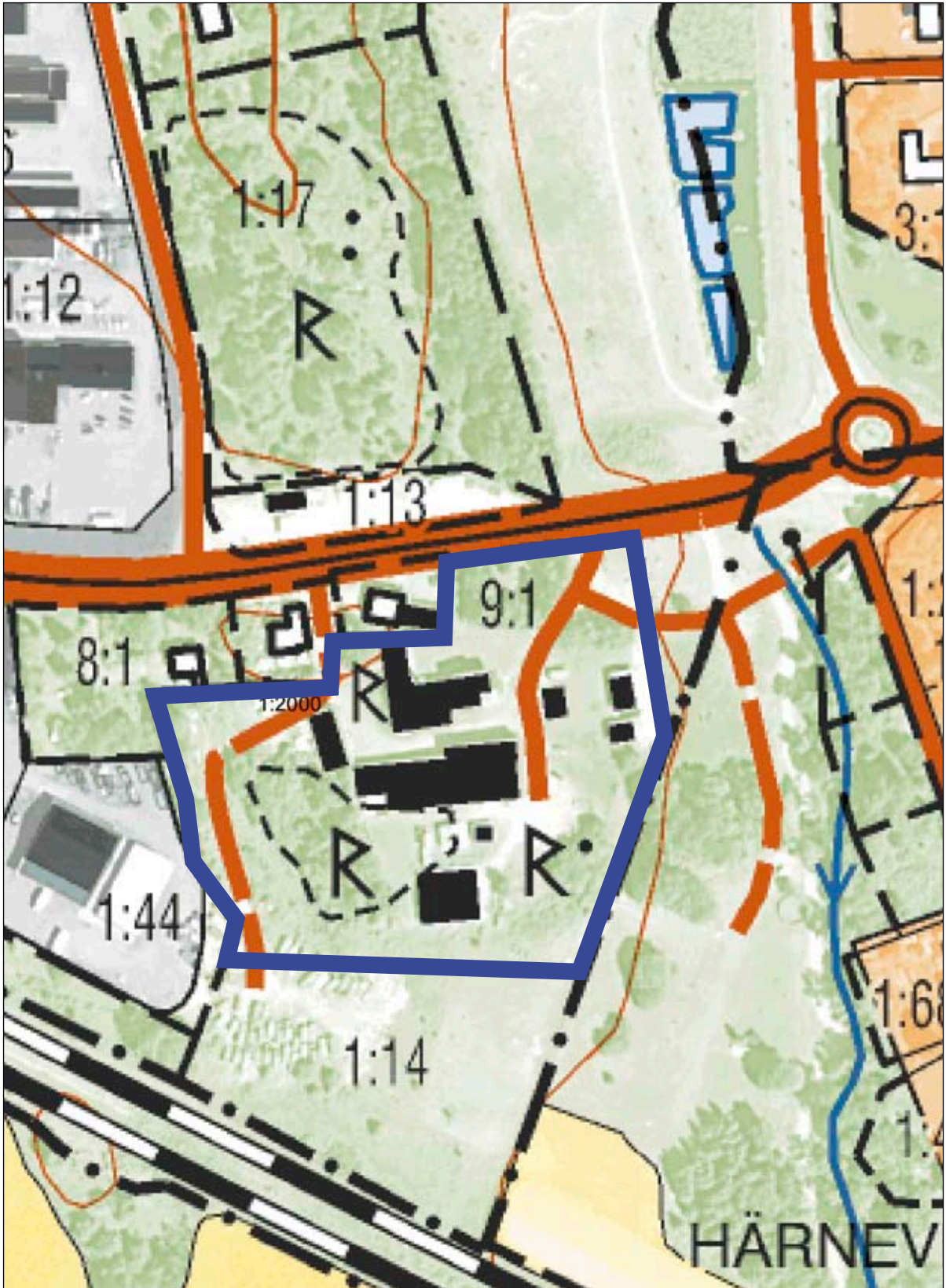

Fig 2. Fastigheten Bro-Skällsta 9:1 markerad med blå linje på fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Fastigheten besöktes två gånger varvid läget för de av uppdragsgivaren föreslagna provpunkterna kontrollerades med syfte att i möjligaste mån undvika påverkan på anläggningar inom de registrerade fornlämningarna (se bilaga 1 med läget markerade för de olika borrhöven).

Bakgrund

Flintgroup Sweden AB planerar att utföra ett flertal geotekniska borrhöven inom den aktuella fastigheten med syfte att undersöka den tidigare verksamhetens påverkan på miljön. Eftersom registrerade fornlämningar berörs av arbetsföretaget har Länsstyrelsen i Stockholms län beslutat att Stockholms läns museum ska genomföra en arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll i samband med detta (dnr 431-3876-2012).

Fältbesiktningen genomfördes den 11 respektive 23 april 2012. Uppdragsgivare var den ovan nämnda Flintgroup Sweden AB.

Syfte

Syftet med uppdraget var att se till att de fornlämningar som finns registrerade inom den aktuella fastigheten inte skadas av de planerade ingreppen.

Fig 3. Bakom stängslet syns de södra delarna av gravfältet Bro 17:1. I förgrunden kan anas de påförda massor som delvis täcker fornlämningen. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200122.

Metod

Inledningsvis utfördes en mycket översiktlig arkivsökning efter tidigare undersökningar och fynd för att få ett grepp om platsens utvecklingshistoria. Fältarbetet inleddes med en besiktning av området med syfte att klarlägga läget på de gravar som endast föreligger som uppgift om i fornminnesregistret. Sedan granskades placeringen av de provpunkter som uppdragsgivaren planerat.

Topografi och Kulturmiljö

Fastigheten Skällsta 9:1 är idag till stora delar bebyggd med äldre industribyggnad och tillhörande annex. Tomten, som är belägen sydöst om Skällsta industriområde, i Bro socken, Upplands-Bro kommun, Uppland, ligger inklämd mellan Enköpingsvägen i norr och järnvägen i söder.

Fastighetens östra sida gränsar mot Härnevi. Landskapet präglas av sin närhet till Mälaren genom sitt karaktäristiska sprickdalslandskap bestående av talrika sedimentfyllda dalgångar med impediment och mindre bergsryggar. Närområdet är rikt på fornlämningar, främst från brons- och järnålder bestående av skärvstenshögar och skålgropar samt gravar, antingen ensamliggande eller på gravfält.

Inom fastigheten finns sedan tidigare fyra fornlämningar registrerade. I den västra delen, beläget på krönet och i sydsluttning av liten flack moränhöjd med berg i dagen, ligger gravfältet RAÄ 17:1. Enligt FMIS är gravfältet 75x40 m (VNV-ÖSÖ), bestående av ca 15 fornlämningar. Dessa utgörs enligt beskrivning av ca 14 runda och 1 rektangulär stensättning. Delar av gravfältet, framför allt norra delarna, är kraftigt överväxt med bl.a. slån vilket klart försämrar förutsättningarna för en besiktning. Gravfältets östra delar ligger inom det av industriverksamheten påverkade ytan och är ställvis övertäckt av jordmassor.

I norra delen av tomten, precis på gränsen mot fastigheten Skällsta 8:2 finns en hållristning registrerad, RAÄ 52:1. Lämningen utgörs av 10 skålgropar belägna på fast håll, vilken idag är övertäckt med jordlager.

Enligt FMIS ligger på fastighetens östra del två stensättningar, RAÄ 18:1 respektive RAÄ 18:3. En tredje grav, RAÄ 18:2, även det en stensättning, ligger precis utanför aktuell fastighet och ingår därför inte i ärendet.

De två första gravarna låg, enligt FMIS, i svag östsluttning av moränhöjd. Större delen är idag utfylld så att den bildar en relativt brant slänt mot dalsänkan i öster. Den västra graven RAÄ 18:1 undersöktes och borttogs 1977 av UV (Dnr: 5299/77).

Inga synliga rester av den andra anläggningen (RAÄ 18:3) kunde vid besiktningen identifieras. Visserligen observerades stenmaterial av olika storlek i slänten nedanför utfyllningen, men konstruktioner som skulle kunna misstänkas ingå i en anläggning.

Fig 4. Till vänster i bild, höger om stängslet är läget för hållristningen Bro 52:1, numer övertäckt av jordmassor. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200121.

Fig 5. Belägen i fårhagen, framför plåtskjulet ses resterna av stensättningen Bro 18:2. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200117.

Fig 6. I förgrunden låg den undersökta och borttagna stensättningen Bro 18:1. Gravfält RAÄ Bro 17:1 ligger i bakgrunden vid dungen av barrträd. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200119.

Resultat

Samtliga provpunkter placerades så att inga, åtminstone inga synliga, anläggningar kom till skada. Sammanlagt utförde företaget 18 provborrningar, varav 12 stycken för porluftspetsar som borrades med 12 mm diameter samt 6 stycken grundvattenrör med borrhåldiameter under en dm, fördelade över tomten.

De tidigare registrerade fornlämningarna på tomten besiktades varvid kunde konstateras att många anläggningar är störda. På östra delen av gravfältet (RAÄ 17:1) finns skador från de intilliggande industribyggnaderna i form av övertäckning samt från rester av ett staket som löper över fornlämningen. Vidare var det svårt att överblicka gravfältet eftersom delar av den, främst norra delarna, var starkt överväxt med sly och slånbuskar.

Hällristningslokalen med skålgropar syntes inte alls eftersom den var täckt med jordmassor och gräsbeväxt.

På den östra sidan av fastigheten finns tre gravar registrerade, varav RAÄ 18:2, en stensättning, ligger utanför den Skällsta 9:1 och därför inte ingår den aktuella tomten. Inga lämningar efter de två övriga anläggningarna (RAÄ 18:1 respektive 18:3) kunde iaktas vid besiktningen. Enligt FMIS är den nordvästra anläggningen (RAÄ 18:1), en övertorvad stensättning på 4-5 m diam och 0,25 m h undersökt och borttagen (Ankarberg & Nordström 1977). Av den andra anläggningen (RAÄ 18:3), syns inga som helst rester. Ytan är övertäckt och utjämnad med jord och fyllnadsmassor.

Fig 7. Del av området mellan Bro 18:1 och 18:3 till höger i bild och 18:2 (omedelbar till vänster utanför bild). Till höger anas den uppbyggda terrassen som troligen täcker stensättningen 18:3. Mellan anläggningarna löper en äldre vägbank. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200118.

Fig 8. Den med jord uppbyggda terrassen som troligen täcker stensättningen Bro 18:3. Foto Margareta Boije, bildnr Lp201200121.

Utvärdering

Förundersökningen utfördes i enlighet med projektplanen med ett undantag. I stället för att medverka vid provtagningarna i fält, besiktades och godkändes de angivna provpunkter innan provborrningarna genomfördes. Anledningen till detta avsteg var att borrhöret, p.g.a. den ringa diametern, inte innehöll någon tolkningsbar information vilket medförde att den antikvariska närvaron i just detta moment inte var motiverad.

Vid en eventuell framtida exploatering av fastigheten bör området provschaktas för

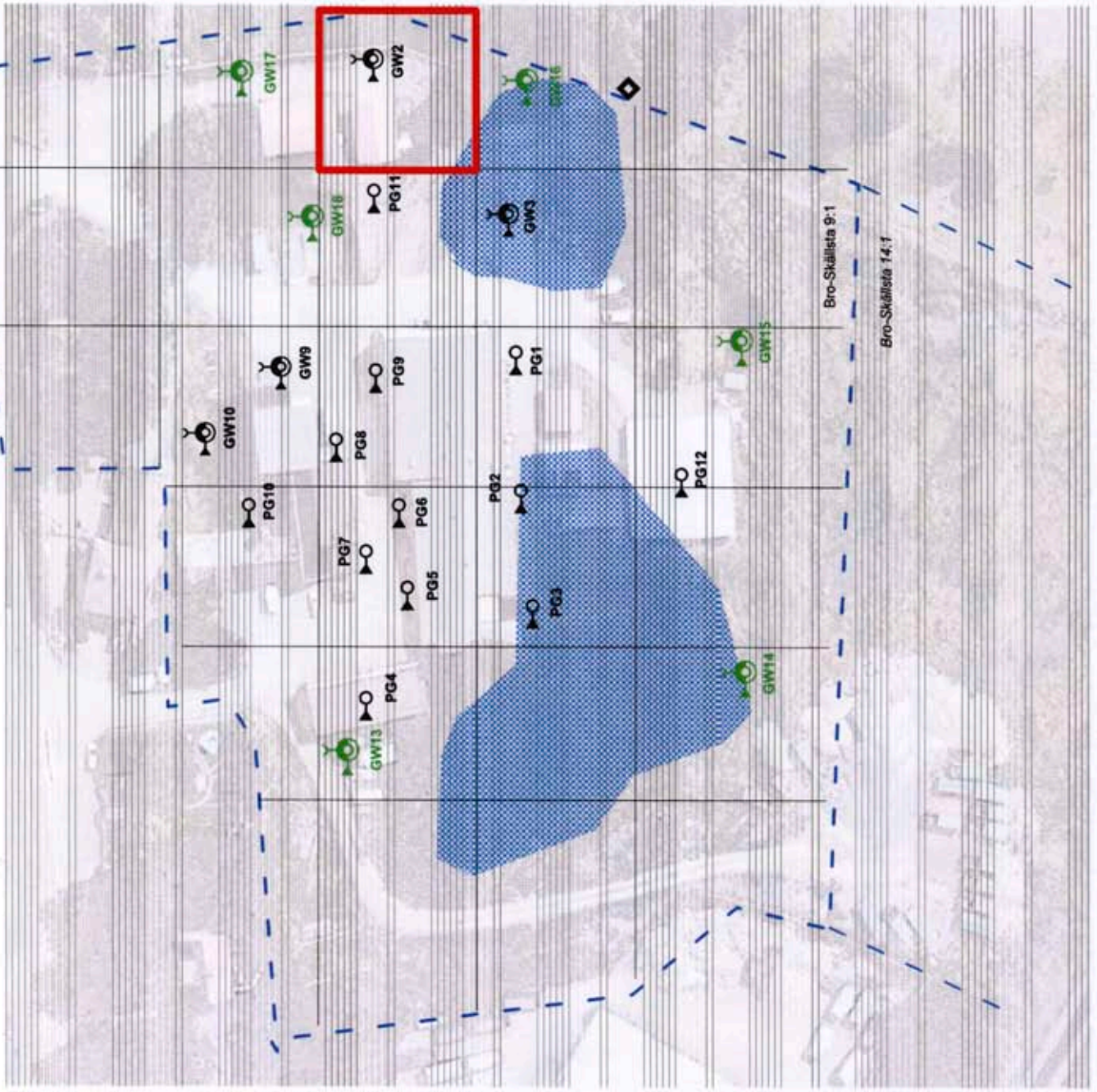
att därigenom konstatera om gravar eller andra anläggningar kvarstår under fyllnadsmassor och andra övertäckta ytor.

Referenser

Ankarberg, C-H. & Nordström, A. 1977. ATA Rapport dnr 11.391-396/77.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr: 431-3876-2012
Stockholms läns museum, dnr: 2012:029
Landskap: Uppland
Kommun: Upplands-Bro
Socken: Bro
Fastighet: Bro-Skällsta 9:1
Fornlämning: Bro 17:1, 18:1, 18:3 samt 52:1
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning i form av schaktkontroll
Orsak till undersökningen: Planerad upptagning av geotekniska prover
Uppdragsgivare: Flintgroup Sweden AB
Undersökningsperiod: 11 respektive 23 april 2012
Projektgrupp: Margareta Boije
Arkivmaterial: Förvaras i Stockholms läns museums arkiv
Fynd: Inga fynd påträffades

TECKENFÖRKLARING:

- Planerad provpunkt, porgas
PG1-12
- Tidigare provpunkt grundvattnen,
GW2, GW3, GW9 och GW10
- Planerad provpunkt grundvattnen
GW13-GW18
- Allfärdiga klorerade kolväten har detekterats
i grundvattnet inom detta område.
- Område med förmönnen enligt Rikssantitkvarieämbetets
databas Fornsök, 2011-05-23.
- Fastighetsgräns

Bilagor

Bilaga 1. Borrprovskarta

 Chapelvågen 23, 211 18 Malmö	Flint Group Sweden AB		
	SITUATIONSPLAN med rutnät för porgasprovtagning Fastighet: Bro-Skällista 9:1 Uppdragsnr.: 410671		
Ritad av: L. Karlsson	Datum: 2012-04-19	Rening nr.: PRELIMINÄR	Skala: Ej angiven